

ארבע לשונות של גאולה

- 4 Steps to Freedom -

1. Yerushalmi Pesachim, Perek 10 Halacha 1:

מניין לארבעה כוסות רבי יוחנן בשם ר' ר' בנייה כנגד ארבע גאולות לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגומר והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי

2. Shmot 6:1-9

(א) וַיֹּאמֶר יְדֹד אֵל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעָה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחַם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם מֵאֶרֶצוֹ:
(ב) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְדֹד:
(ג) וְאָרָא אֵל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשָׁמִי יְדֹד לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:
(ד) וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ:
(ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבִידִם אִתְּם וְאָזְכַּר אֶת בְּרִיתִי:
(ו) לָכֵן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְדֹד וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתֵם וְגָאֵלְתִּי אֶתְכֶם בְּזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים:
(ז) וְלִקַּחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְדֹד אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלַת מִצְרַיִם:
(ח) וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְתַת אֶתָּה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֶתָּה לְכֶם מִוְרֶשֶׁה אֲנִי יְדֹד:
(ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֵל מֹשֶׁה מִקְּצֶר רֹחַ וּמֵעַבְדָּה קָשָׁה:

3. Sforno 6:6:

והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים. מיום התחלת המכות ישקוט השעבוד:
והצלתני. ביום צאתכם שתצאו מגבולם: וגאלתי. בטביעת המצרים בים, כמו שהעיד באמרו ויושע ה' ביום ההוא וכו' . . .

4. Rabbeinu Bachayei 6:6

(ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה'. אחר שהזכיר למעלה ויאמר עוד אלהים אל משה כה תאמר אל בני ישראל ה' אלהי אבותיכם וגו' וצוה אותו שיודיע לישראל השם המיוחד חזר וצוהו עוד כאן שיודיענו להם פעם אחרת, וצוהו שיבטיח אותם בארבע לשונות של גאולה, והוצאתי, והצלתני, וגאלתי, ולקחתי. ובישר אותם בהם בארבע בשורות, האחד שיהיו נפטרים מן השעבוד והם עומדים ברשותם, השני שיהיו נפטרים מהם לגמרי מתחת רשותם, השלישי שהבטיחם בקריעת ים סוף, הרביעי שהבטיחם במתן תורה:
שיהיו נפטרים מן השעבוד, זהו שאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, והיא הבטחה שיהיו נפטרים מן השעבוד והם תחת רשותם, וכן מצינו שעמדו כן ששה חדשים, וכמו שאמרו חז"ל (ראש השנה יא). בראש השנה בטלה העבודה מאבותינו במצרים, והיתה הגאולה בסמוך בט"ו בניסן.

שיהיו נפטרים מתחת רשותם לגמרי, זהו שאמר **והצלתי אתכם מעבודתם**, והיא הבטחה שיצאו מתחת רשותם ושלא יהיו תחת ממשלתם למס עובד כלל אך יהיו בני חורין גמורים:

ענין קריעת ים סוף זהו שאמר **וגאלתי אתכם** בזרוע נטויה ובשפטים גדולים. וזהו רמז לקריעת ים סוף שאז נחשבו גאולים כי העבד היוצא מתחת יד האדון הקשה אשר מירר את חייו בכמה מיני שעבודים והוצרך לשלחו מאתו ולעשותו בן חורין על כרחו עוד העבד ירא ומתפחד פן ירדוף אדוניו אחריו ואין הגאולה שלמה אצל העבד עד שיתברר במיתת האדון, וזהו שלא תמצא לשון גאולה ביציאת מצרים רק אחר אבדן המצרים שנאמר (שמות יד, כז) וינער ה' את גאולים ונושעים ואז היתה התשועה שלמה. ומה שהזכיר בזרוע נטויה על שם שכתוב בקריעת ים סוף (שם, לא) וירא ישראל את היד הגדולה, ועליה הזכיר הנביא (ישעיה נא, ט) עורי עורי לבשי עוז זרוע ה'. והזכיר בשפטים גדולים על שם שנידונו בים בכמה דינין,

... **ענין מתן תורה**, זהו שכתוב (פסוק ז) **ולקחתי אתכם לי לעם**, וזאת הבטחה במתן תורה שכתוב בו (דברים כז, ט) היום הזה נהיית לעם. והייתי לכם לאלהים תקבלו אלהותי, וידעתם, משם ואילך, כי אני ה' אלהיכם, ...

5. Sifte Cohen ibid:

ולקחתי אתכם לי לעם, זה מעמד הר סיני וקבלת התורה, **כי לתכלית זה היתה כוונת בריאת העולם**, שנאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית ... כאן נאמר ולקחתי אתכם לי ובמעמד הר סיני נאמר (שמות י"ט, ו') ואתם תהיו לי, וכן אמר למשה (שם ג', י"ב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, **כי לזה הוא כוונת יציאתכם ממצרים**

6. Ohr Ha Chayim ibid:

ואחר כך "ולקחתי אתכם לי לעם", שהוא מתן תורה כי שם נתייחדנו לו לעם וייחד שמו עלינו, והוא אומר והייתי לכם לאלהים

7. Baal HaTurim ibid:

והוצאתי. והצלתי. וגאלתי. ולקחתי. ארבעה לשונות של גאולה כנגד ארבעה מלכיות. ובאחרון כתיב ולקחתי כנגד אדום. ועל כן כתיב ביה ולקחתי. כאדם הלוקח בחזקה, שהוא קשה מכולם. והוצאתי. והצלתי. וגאלתי. ולקחתי. בגימטריא זה ענין בישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין:

8. Rambam Yad HaChazaka Hil CHametz:

(י) ואחר כך נוטל ידיו ומברך ברכת המזון על כוס שלישי ושותהו ואחר כך מוזג כוס רביעי וגומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר והיא יהללוך ה' כל מעשיך וכו' ומברך בורא פרי הגפן ואינו טועם אחר כך כלום כל הלילה חוץ מן המים ויש לו למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול והוא מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל וכוס זה אינו חובה כמו ארבעה כוסות

9. Pardes Yosef ibid:

והמפרשים הקשו למה לא תקנו כוס חמישי נגד "והבאתי אתכם אל הארץ ונתתי אותה לכם מורשה" (בפסוק ח). ובספר הדרש והעיון [וארא מאמר מ"ח] כתב דכהנים ולויים לא נטלו חלק בארץ (עיי' פ"ה מ"ד ממעשר שני, ותוס' ברכות כ' ע"ב ד"ה נשים), ולא היה מקום לתקן כוס עבורם, ומשום הכי לא פלוג וגם בישראל לא תיקנו.

ולפי זה י"ל טעם שנוהגין למזוג כוס חמישי ואין שותין ממנו כמו שכתב החק יעקב (או"ח סימן ת"פ סק"ו), וקורין אותו כוס של אליהו, דבסמ"ג [מצוה רע"ו] והובא בפרשת דרכים [דרוש ו דף ע"ז ד"ה והנה] כתב דלעתיד

לבא יהיה לכהנים ולוים חלק בארץ, וכן כתב ברשב"ם בבבא בתרא [קכ"ב. ד"ה ועוד], ושפיר שייך והבאתי לכל
ישראל ויהיו אז שותין חמש כוסות, וזה כוס של אליהו שיהיה נוהג בעת שיבא אליהו ועושין היום זכר